

Atf / Citation

ÖZEN, S. (2025). "Abel Sánchez Romanında Habil ve Kabil Motifinin Yeniden Yorumlanması". *Gazi Türkiyat*, 37: 321-333.

Geliş / Submitted

04.09.2025

Kabul / Accepted

28.12.2025

DOI

10.65007/gaziturkiyat.1778111

ABEL SÁNCHEZ ROMANINDA HABIL VE KABİL MOTİFİNİN YENİDEN YORUMLANIŞI

Reinterpreting the Cain and Abel Motif in Miguel de Unamuno's Abel Sánchez

Semra ÖZEN*

Öz

Miguel de Unamuno'nun Abel Sánchez - Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi adlı romanı, Habil ve Kabil anlatısını modern bir bağlamda yeniden inşa ederek bilim ve sanat arasında varoluşsal bir çatışmayı sahneye taşır. Joaquín ve Abel karakterleri üzerinden kurulan bu anlatı yapısı, yalnızca bireysel kıskançlık temasına değil; yaratma arzusu, ölümsüzlük isteği, ahlaki ikilikler ve metafizik sorunsallar ekseninde çok katmanlı bir okumaya olanak tanır. Roman, akıl ile sezgi, bilim ile sanat karşılığını Habil ve Kabil kassasının alegorik bir yansıması olarak işler. Romanın kurgusal yapısı, bireyin Tanrı'yla kurduğu gerilimli ilişkiyi etik ve varoluşsal boyutlarıyla ele alırken, karakterlerin iç dünyaları üzerinden gelişen anlam arayışı alegorik düzlemde görünür kılmır. Kutsal anlatıların edebî biçim aracılığıyla yeniden kurulduğu estetik bir zemin oluşturan roman, modern kurgu içinde bu tür alegorik-dini yapıların düşünsel işlevselliğini de ortaya koyar. Çalışmada, anlatıdaki karşıtlıklar felsefi ve estetik referanslarla birlikte ele alınmakta ve kutsal metinlerle modern kurgu arasındaki geçişkenliğe odaklanılmaktadır. Unamuno'nun eseri, klasik bir dini kıssayı etik ve estetik düzeyde yeniden yorumlayarak çağdaş bir anlatı modeli sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Unamuno, Habil ve Kabil, alegori, bilim ve sanat, etik, estetik, yeniden yazım.

Abstract

Miguel de Unamuno's Abel Sánchez - The History of a Passion reconstructs the story of Cain and Abel in a modern context, staging an existential conflict between science and art. Through the characters of Joaquín and Abel, the narrative explores not only personal jealousy but also the desire for creation, the longing for immortality, moral dualities, and metaphysical concerns. The novel presents the opposition between reason and intuition, science and art, as an allegorical reflection of the biblical narrative of Cain and Abel. The narrative structure examines the individual's tense relationship with God from ethical and existential perspectives, while the search for meaning that unfolds through the characters' inner

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul/TÜRKİYE. semraozen34@gmail.com, ORCID: 0009-0003-6127-1197

worlds becomes visible within the allegorical framework. By establishing an aesthetic ground where sacred narratives are restructured through literary form, the novel also reveals how such allegorical-religious models function within modern fiction. This study analyzes the narrative's internal oppositions through philosophical and aesthetic references, focusing on the fluid relationship between sacred texts and modern fiction. Unamuno's work offers a contemporary narrative model through its ethical and aesthetic reinterpretation of a classical parable.

Keywords: Unamuno, Cain and Abel, allegory, science and art, ethics, aesthetics, rewriting.

"Bunlar ayna, evet resim değil ayna bunlar."
Lucas De Heere**

GİRİŞ

İnsanın kendine ve ötekine ilişkin duyguları, edebî anlatılarda tarih boyunca sembolik karşıtlıklar üzerinden ifade edilmiştir. Habil ve Kabil anlatısı da bu karşıtlıklardan belki de en kadim olanını barındırır: kardeşlik ve kıskançlık, kurban ve kabul, yaratım ve yok ediş. Bu anlatı, dinî bir kıssanın ötesinde Batı edebiyatında etik ve varoluşsal çatışmaları şekillendiren bir model olarak yeniden üretilmiştir. Miguel de Unamuno'nun *Abel Sánchez-Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi* adlı romanı, bu modelin modern dönemdeki çarpıcı örneklerinden biridir.

Roman, Joaquin ve Abel isimli iki çocukluk arkadaşının yaşamlarını merkeze alırken bireysel kıskançlığın ötesine geçen bir karşıtlık kurar: bilim ile sanat, akıl ile sezgi, yeraltı ile yeryüzü, Habil ve Kabil. Unamuno'nun bu anlatısı, bilimsel başarıya tutunarak kendini ispat etmeye çalışan Joaquin'in gözünden aktarılan bir "İtiraf" metni olma özelliğiyle de dikkat çeker. Bu yönüyle eser, bireysel hesaplaşmanın ötesine geçerek insanın ölümsüzlük arzusunu ve yaratıcı güçle kurduğu gerilimli ilişkiyi sorgulayan alegorik bir yapı sunar.

Unamuno, edebî kişiliğinin yanında güçlü bir düşünür ve filozof kimliğiyle de öne çıkar. En çok bilinen eseri *Hayatın Trajik Duygusu*'nda bireyin Tanrı'yla kurduğu çatışmalı ilişkiyi, ölümsüzlük arzusu ve varlık kaygısıyla birlikte ele alır. Ona göre insan hem inanmak hem de şüphe etmek ister. Bu çift yönlü eğilim, onun yazınında sıklıkla gerilim kaynağıdır. *Abel Sánchez* romanı da bu felsefi yönelimden izler taşır. Joaquin'in içsel çözülmesi, yalnızca etik bir hesaplaşma değil, aynı zamanda Tanrı'nın sessizliğine ve kendi faniliğine duyduğu öfkenin bir dışa vurumudur. Bu yönüyle roman, psikolojik olduğu kadar metafizik bir metin olarak da okunabilir.

Bu çalışma, romanın karakter yapısı ve tematik örgüsü üzerinden Habil ve Kabil kıssasının yeniden yazımını incelemeyi amaçlamaktadır. Bilim ve sanat ikiliği

** Lucas De Heere (1534–1584), Flaman ressam, şair ve yazar. Hem görsel hem yazınsal sanatlarda üretimde bulunmuş, erken modern dönemde sanatın temsil işlevi üzerine düşünen figürlerden biridir. Bu sözünde resim ile ayna arasındaki ilişkiye dikkat çeker.

çerçevesinde, Joaquin ve Abel karakterlerinin etik, estetik ve varoluşsal karşıtlıkları nasıl temsil ettikleri; klasik kıssanın çağdaş bir alegoriye nasıl dönüştüğü incelenecektir. Bu bağlamda çalışma, edebiyat ile kutsal anlatılar arasındaki ilişkiyi güncel, estetik ve etik tartışmalar zemininde ele alarak bu ilişkinin çağdaş anlatıdaki dönüşümünü tartışmaya açmayı hedeflemektedir.

1. MODERN BİR ALEGORİ OLARAK ABEL SÁNCHEZ: KARDEŞLİK, KISKANÇLIK VE YARATIM

Alegori, bir anlatıdaki karakter, olay ya da mekânların kendi düzlemlerinin ötesinde başka kavramlara, ahlaki ya da metafizik ilkelere işaret ettiği çok katmanlı bir temsil biçimidir. Northrop Frye'a göre alegorik anlatılar, okuyucunun metnin yüzey anlamı ile derin anlamı arasında sistematik bir eşleme kurmasını gerektirir. Bu yapı, tek bir düzlemde değil, birden fazla düzlemde okuma pratiğini zorunlu kılar (Frye 1957: 89). Bu açıdan alegori, yalnızca bir temsil stratejisi değil; aynı zamanda bir okuma biçimidir. *Abel Sánchez* romanı, Habil ve Kabil kıssasını doğrudan yeniden anlatmak yerine, bu yapıyı çağdaş birey-toplum ilişkisi, etik sorumluluk ve yaratma arzusu gibi katmanlarla yeniden kurar. Böylece roman, alegorik işleyişini karakter düzeyinde olduğu kadar anlatı yapısında da sürdürür.

Frye'in belirttiği çok katmanlı alegori yapısını göz önünde bulundurarak Miguel de Unamuno'nun *Abel Sánchez-Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi* romanı da bireysel düzeyde bir kıskançlık hikâyesinin ötesine geçer. Ancak bu anlatı, bireysel gerilimlerin ötesinde, kadim bir kıssa olan 'Habil ve Kabil'in modern bir alegorisi olarak da değerlendirilebilir. Roman, anlatıcısı olan Joaquin'in itirafları üzerinden yapılandırılmış ve bu yapısıyla hem yaşam öyküsüne hem de içsel bir hesaplaşmaya dönüşmüştür.

Joaquin ve Abel çocukluklarından itibaren zıt karakterler olarak resmedilir. Joaquin çalışkan, yalnız ve itici bir tipken; Abel çalışmaya yanaşmayan, çevresince sevilen ve doğal bir cazibeye sahip ressamdır. Joaquin'in Helena'ya duyduğu aşk, Abel'in Helena'yla evlenmesiyle saplantılı bir kıskançlığa ve varoluşsal bir düelloya dönüşür. Joaquin'in şu sözleri, bu içsel çatışmanın bir sembolik rekabet olduğunu da açıklar: "*Adımın ünüyle, Abel'in kazanmaya başladığı ününü ezmeme gerekiyordu; bilimsel buluşlarım ve gerçek şairliğim onun tablolarını gölgelemeliydi*" (Unamuno 2020: 25).

Bu noktada, karakterler arasındaki ilişkiler ve temsiller Habil ve Kabil anlatısını çağrıştıracak biçimde yapılandırılır. Joaquin; bilimle uğraşan, akılcı, içe dönük ve kıskanç bir figür olarak Kabil'i andırırken Abel; sanata yönelmiş, sezgisel, dışa dönük ve sevgiyi temsil eden bir karakter olarak Habil'i çağrıştırır. Romanın ilerleyen bölümlerinde bu yapı daha da belirginleşir. Joaquin'in kıskançlığı, Abel'in mutluluğu

ve başarıları karşısında giderek artar. Nihayetinde Abel'in ölümüne neden olan tartışma, alegorik düzeyde Kabil'in Habil'i öldürmesine denk düşer.

Unamuno'nun alegorik yaklaşımı, yalnızca karakter düzeyinde değil, anlatının yapısal örgüsüne de yayılır ve kıssayı bütünsel bir yeniden yazım stratejisine dönüştürür. Bu strateji, Habil ve Kabil anlatısının içerdiği ahlaki, teolojik ve varoluşsal soruları modern bir bağlamda yeniden tartışmaya açar. Söz konusu kısya, Batı edebiyatında sıklıkla yeniden yorumlanan, kardeşlik, kıskançlık ve suç temalarını merkezine alan arketipsel bir anlatı olarak birçok yazara ilham verir. Bu temanın çağdaş bir yorumunu da John Steinbeck'in *Cennetin Doğuşu* adlı romanında görmek mümkündür. Tıpkı Unamuno gibi, Steinbeck de "Timshel" yani "seçebilirsin" kavramı üzerinden insanın özgür iradesiyle kötülüğü seçmesi arasındaki dramatik gerilimi işler. Her iki yazar, kutsal metni birebir taklit etmek yerine, onun içerdiği etik soruları çağdaş dünyaya taşıyan sorgulayıcı anlatılar kurgular. Bu bağlamda *Abel Sánchez*, yalnızca alegorik bir yapı değil etik bir yüzleşmenin modern formudur.

Habil ve Kabil anlatısı, bireylerarası kıskançlığın ötesinde Tanrısal tercihe gösterilen tepkiler üzerinden biçimlenen bir adalet tartışmasıdır. "*Tanrı'nın Habil'i tercih etmesi yalnızca metafizik değil, aynı zamanda toplumsal bir mesele olarak da okunabilir*" (Harman 1996: 377). Tanrı'nın Habil'in kurbanını kabul edip Kabil'inkini reddetmesi; toplumsal eşitsizlik, aidiyet ve değer üretimi gibi meseleleri de içeren çok katmanlı bir seçimdir. Bu çerçevede Joaquin'in Abel'e duyduğu öfke, yalnızca aşk ya da başarıya değil, varoluşsal bir "dışlanmışlık" duygusuna dayanır. Tanrı tarafından seçilmediğini hisseden bireyin intikam arayışı, edebî metinlerde sıklıkla karanlık karakterlerin doğuş nedenidir. *Abel Sánchez*, bu psikodinamikleri alegorik biçimde işleyerek bireysel adaletsizlik algısının nasıl kolektif bir şiddet duygusuna dönüştüğünü gösterir. Joaquin'in Abel'e karşı duyduğu bastırılmış öfke, zamanla etik sınırları aşan bir kin hâlini alır; Abel'in toplumda kabul görmesi ve sevilmesi, Joaquin için sadece kişisel bir başarısızlık değil, adaletsiz bir düzenin simgesine dönüşür. Abel'in öldürülmesi sahnesi, bu birikmiş öfkenin yalnızca bireysel bir patlama olmadığını âdeta Tanrı'nın seçimini düzeltme niyetiyle meşrulaştırılmış bir eylem olarak kurgulandığını düşündürür. Böylece roman, bireysel kırılmanın nasıl ideolojik bir şiddete evrilebileceğini gösteren güçlü bir alegoriye dönüşür.

Romanın "İtiraf" biçiminde kurulması da bu alegorik yapıyı pekiştirir. Joaquin anlatıcı konumuyla okura hem olayları hem de bu olaylara yüklediği anlamları aktarma imkânı sunar. Bu anlatım biçimi, Dostoyevski'nin *Yeraltından Notlar*'ında olduğu gibi, karakterin içsel çalkantılarının doğrudan dile geldiği bir yapıdır. Joaquin'in anlatısı Abel'den ibaret değildir; aslında kendi arzularını, kıskançlıklarını ve içsel çatışmalarını da ortaya koyar. İtiraf biçimi, Habil ve Kabil anlatısının bireysel psikolojiye indirgenmediği bir düzlem değil, tam tersine etik bir hesaplaşma zemini olarak romanın temelini yerleşir.

Romanda karakterlerin yanı sıra onların soy bağları ve aile ilişkileri de alegorik yapının derinleşmesine katkı sunar. Joaquin'in kızı Joaquina ve Abel'in oğlu Abelin'in evliliği, iki zıt kutbun birleşmesini ve yeni bir döngünün başlangıcını simgeler. Ancak torun Joaquin'in Abel'in izinden giderek ressamlığa ilgi duyması, bilimle sanat arasındaki düellonun sona ermediğini, bu çatışmanın kuşaktan kuşağa aktarıldığını gösterir.

Romanın başında anlatının itiraf biçiminde sunulması, Unamuno'nun bu hikâyeyi psikolojik çözümlemenin ötesine taşıyarak onu etik bir sorgulama metnine dönüştürdüğünü gösterir. Joaquin'in iç sesi, bireysel kıskançlığın çok ötesinde bir yük taşır; insanın yaratıcı güce ve tanrısal niteliklere ulaşma arzusunun ve bu arzunun gerçekleşmemesinden doğan acıyı ve suçluluğu dile getirir.

2. BİLİM VE SANAT ARASINDA: JOAQUIN VE ABEL ÜZERİNDEN ESTETİK VE ETİK GERİLİMLER

Unamuno'nun romanında bilim ve sanat, mesleki sınırların ötesinde iki farklı varoluş biçimini temsil eden yapılar olarak sunulur. Joaquin ve Abel'in karakterlerinde cisimleşen bu karşıtlık, bireysel tercihlerden çok daha öte, insanın dünyayı kavrayış biçimiyle ilgilidir. Joaquin'in bilimle kurduğu ilişki; aklın, kesinliğin, kontrolün ve araçsallaştırmanın egemen olduğu bir düzlemi temsil ederken Abel'in sanatı içten gelen sezginin, duygunun ve yaratıcı eylemin dünyasına açılır. Abel resim çizerek bir ayna gibi yansıttığı gerçekliği estetize ederken Joaquin ise bilimsel başarıları aracılığıyla adını ölümsüzleştirmek ister.

Romanın birçok yerinde bu karşıtlık doğrudan dile getirilir. Abel'in mutlu ve içten gelen bir üretim içinde olması, Joaquin'in gözünde onun 'hak etmediği' bir başarıya sahip olmasını ifade eder. Joaquin'in mesleğine bakışı, tutkudan ziyade faydacı bir anlayışa dayanır: "*Hastalarımın hastalıklarına tanı koymak bana zor geliyordu*" (Unamuno 2020: 50) derken bilimle olan ilişkisinin ruhsuzluğunu ifşa eder. Abel'in işini kolay bulması ve onu küçümsemesi ise sanatı taklitten ibaret gören yaklaşımların bir yansımasıdır. Platon'un sanatın bir tür mimesis (taklit) olduğu görüşü bu noktada devreye girer. Ressamın aynayı tutarak gerçekliği yansıtmaması, Abel'in portreleriyle somutlaşır. "*Aynan yok mu senin?*" (Unamuno 2020: 13) cümlesi, bu yansıtma işlevine ironik bir gönderme içerir.

Bununla birlikte Unamuno, sanatı yalnızca taklit olarak sunmaz. Roman boyunca sanat; içkin bir değere, bir sezgiye ve içsel özgürlüğe açılan alan olarak da resmedilir. "*Bilimin amacı bilmektir. Sanatın amacı içindedir. Güzel bir şeydir ve yeter*" (Unamuno 2020: 136) ifadesi, sanatın kendinde amaç olma niteliğine gönderme yapar. Joaquin ise bu özgürlüğü kavrayamaz çünkü onun dünyasında bilgi amaçlıdır, güzellik ise işlevsizdir. Oscar Wilde'nın *Dorian Gray'in Portresi* adlı eserinde ressamın sanat ve

yaşam ayrımı üzerine söyledikleriyle Abel'in tavrı arasında örtüşmeler vardır. Sanatçı, öz yaşam öyküsünü değil, soyut olanı yaratmalıdır. Joaquin'in ise hem Helena'ya hem de mesleğine yaklaşımında bu içsellik eksiktir.

Roman, iki bireyin dramını aşarak etik ve estetik anlayışların çatışmasına da sahne olur. Joaquin'in kontrol arzusu, Abel'in özgür yaratıcılığıyla çarpıştıkça bilim ile sanatın insanın anlam arayışındaki farklı yerleri görünür olur.

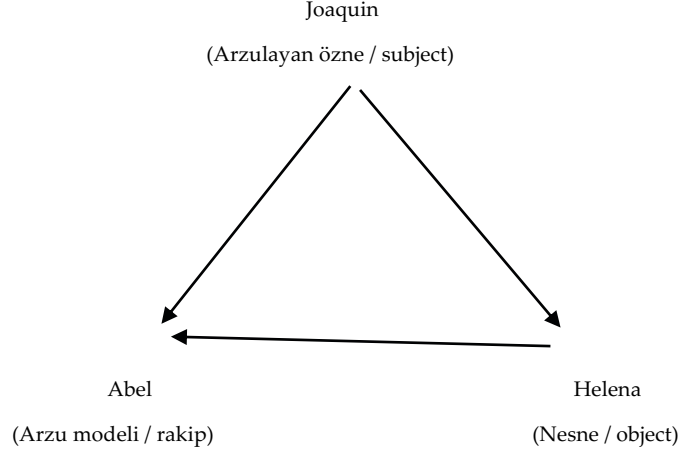
Bu çatışma, roman boyunca şu temsiller üzerinden kurgulanır:

<u>Joaquin</u>	×	<u>Abel</u>
Bilim		Sanat
Kabil		Habil
Yeraltı		Yerüstü
Şeytan		Tanrı
Akıl		Sezgi

Bu ikilikler, karakterlerin bireysel yapılarını olduğu kadar onların temsil ettikleri dünya görüşünü ve değer sistemini de yansıtır. Joaquin'in bilime sarılan akılcı yaklaşımı, onu kıskançlık ve huzursuzluğa sürüklerken Abel'in sezgisel ve estetik yönelimi, çevresine uyum ve sevgi yayar. Roman boyunca bu karşıtlık, etik ve varoluşsal düzlemlerde tekrar tekrar sınılanır.

Joaquin'in Abel'e duyduğu kıskançlığın arkasında yalnızca kişisel bir yetersizlik hissi değil, Abel'in toplumda gördüğü sevgi ve takdir de yer alır. René Girard'ın *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat* adlı eserinde geliştirdiği "üçgen arzu" modeli bu durumu ifade eder. Girard'a göre arzu doğrudan nesneye yönelmez, arzu eden özne ile arzu edilen nesne arasında daima bir "model" (arzu figürü) vardır (Girard 2020: 26). Joaquin'in arzusu Helena'ya değil, Abel'in Helena ile olan ilgisiyle şekillenir. Abel hem rakip hem de model hâline gelir.

Aşağıdaki diyagram, Girard'ın üçgen arzu modelini *Abel Sánchez* romanındaki karakterler üzerinden somutlaştırmaktadır:

Şekil 1. Girard'ın Üçgen Arzu Modeli: Joaquin, Abel ve Helena üzerinden.

Joaquin, Helena'ya olan arzusunu Abel'e göre biçimlendirir; tıpkı Kabil'in Tanrı'nın Habil'i tercih etmesinden sonra duyduğu öfke gibi, Joaquin de Abel'in tercih edilmesine dayanamaz. Bu noktada arzusunun nesnesi yer değiştirir ve böylece Helena ikinci plana düşer, Abel ve onun temsil ettiği her şey bir takıntıya dönüşür. Girard'ın bu kuramı romanın kıskançlık düzlemini bireylerarası rekabetten ziyade temsile, yani "ideal benlik" ile karşılaşmaya dayalı olarak yeniden okuma olanağı sunar.

Girard'a göre şiddet ve kurban verme eylemi modern toplumlarda kutsallaştırılarak gizlenir. Joaquin'in Abel'i öldürmesi, yalnızca bir duygusal patlama değil, âdeta hak edilmiş bir "ceza verme" kisvesi altına sokulur. Joaquin, bu eylemi Tanrısal bir adalet adına yaptığını düşünürken aslında derin bir arzu çatışmasını örtmektedir. Bu durum, Girard'ın kurbanın kutsallaştırılması ve şiddetin gizlenmesi üzerine geliştirdiği görüşlerle örtüşür. Joaquin'in, suçu etik bir gerekçeye dönüştürerek meşrulaştırması kıskançlığını hem kendinden hem de okurdan gizleme stratejisidir.

Joaquin'in bilimle kurduğu ilişki, modern insanın akıl yoluyla kendi duygularını denetim altında tutma çabasını da yansıtır. Joaquin'in kıskançlığı, Freud'un bastırma (repression) kavramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, bilimin nesnellığı ve mesafe koyma işleviyle maskelenir. Abel'e yönelik öfkesi, doğrudan dile getirilemeyen bir özdeşleşme arzusuna dönüşür. Joaquin hem Abel olmak ister hem de onun yokluğuyla varlık kazanacağını düşünür. Bu çelişkili durum, bilimsel üretimin duygusal arka planını gösterir. Joaquin'in akılcılığı, onun duygusal zaafını bastırmak için kullandığı bir araç hâline gelir. Bu bastırma süreci, Freud'un tanımladığı biçimiyle, arzusunun dolaylı biçimde ifade edilmesini sağlar (Freud 2011:

95-96). Böylece bilim, yalnızca bilgi edinme aracı olmaktan çıkıp duygulardan kaçınmak için kullanılan bir koruyucu zırh hâline gelir.

3. SANATIN DOĞASI ÜZERİNE: FELSEFİ BİR ZEMİN OLARAK PLATON'DAN WILDE'A

Romanın sanat anlayışını açıklamak için felsefi gelenekte sanat üzerine söylenmiş bazı temel yaklaşımlara bakmak, Unamuno'nun anlatsal kurulumunu daha iyi anlamayı sağlar. Özellikle Platon'un sanatın bir "taklit" (mimesis) olduğuna ilişkin yaklaşımı, romanın hem anlatı düzeyinde hem karakterler arasında kurduğu ilişkilerde belirgin biçimde hissedilir. Platon'a göre sanatçı, gerçeğin değil, gerçeğin yansımalarının bir yansımalarını üretir. Bu nedenle sanat, hakikatten iki kez uzaklaşmış bir kopyadır. *Devlet* adlı eserinde sanatçının aynayla doğayı yansıtması, ideal olan yerine yalnızca görünümle yetinmeyi ifade eder. "İstersen bir ayna al eline, dört bir yana tut. Bir anda yaptın gitti güneşi, yıldızları, dünyayı, kendini, evin bütün eşyasını, bitkileri, bütün canlı varlıkları" (Platon 1975: 596 d-e).

Unamuno'nun Abel karakteri de sanatın bu yansıtıcı doğasıyla özdeşleşir. Helena'nın portresini yaparken söylediği "Sana benziyor mu? Bana benzeyip benzemediğini en iyi bilecek olan ben değilim. Aynan yok mu senin?" (Unamuno 2020: 13) cümlesi, Platoncu anlamda bir taklit fikrini taşır. Ancak Unamuno, sanatı taklitten ibaret görmez, yaratım (poiesis) anlayışlarını da metne dâhil eder. Özellikle İsmail Tunalı'nın da vurguladığı gibi, Platon hem sanatın ideal devlette yerinin olmadığını savunur hem de sanatın yaratıcı doğasına dikkat çeker (Tunalı 1996: 69). Bu ikilik, Abel'in sanatıyla Joaquin'in bilimi arasında kurulan varoluşsal karşıtlıkla doğrudan ilişkilidir.

Sanatın doğasını anlamak açısından Platon'un ileri sürdüğü iki temel kavram olan mimesis (taklit) ve poiesis (yaratım), estetik düşüncenin yönünü belirleyen temel ayrımlardan biridir. Mimesis, görünür dünyanın bir kopyası olarak sanat eserini tanımlarken sanatçıyı da hakikatten uzaklaşmış bir taklitçi konumuna yerleştirir (Platon 1975: 601d). Bu anlayışa göre sanat, yalnızca nesnel gerçekliğin bir gölgesi ya da yansımadır ve bu yönüyle ideal olana ulaşması mümkün değildir. Oysa poiesis, yaratım eylemini içerir, sadece bir şeyi kopyalamakla kalmaz; üstelik, olmayanı yaratmayı da içerir. Bu noktada sanatçı, etkin bir yaratıcı olarak karşımıza çıkar. Platon'un kendi metinlerinde bu iki tutum arasında salınması dikkat çekicidir. *Devlet*'te sanatçıyı kamusal alandan dışlarken, "İon" ya da "Şölen" gibi diyaloglarda yaratıcı sezgiye sahip, tanrısal ilhamla hareket eden bir figür olarak da tanımlar. Dolayısıyla Platon'da sanat hem güvenilmez bir kopya hem de tanrısal bir yaratım olarak iki uçta ele alınır (Platon 1961: 205b-c).

Unamuno'nun *Abel Sánchez* adlı romanında Abel karakteri, poiesisin temsilcisidir. Sanat yoluyla yalnızca bir görüntüyü yansıtmaz; duyguyu, biçimi ve anlamı bir araya getirerek özgün bir estetik üretimi de ortaya koyar. Abel'in portreleri Helena'nın hem dış görünüşü hem de sezgisel derinliğini yansıtır. Buna karşın Joaquín'in bilimsel uğraşları, mimesisin ötesine geçemez çünkü onun üretimi taklit değilse bile yaratımın ruhundan uzaktır. Joaquín'in dünyasında bilgi işlevsel, araçsal ve çoğu zaman intikam duygusuyla yüklenmiş bir araçtır yani taklittir. Abel'in üretimi ise yaratıcı, içkin ve ölümsüzlük arzusunun bir dışavurumudur yani birer yaratımdır.

Aristoteles, *Poetika* adlı eserinde Platon'dan farklı olarak sanatın hakikati ifade etme gücünü olumlar. Sanat, görülene odaklanmakla kalmaz; evrensel olanı ifade etmeyi amaçlar: "*Tarihçi daha çok gerçekten olan şeyi ifade eder, şair ise olabilir-olan şeyi*" (Aristoteles 1963: 1451b) diyen Aristoteles'e göre sanat, olgusal olanın değil, olası olanın peşindedir ve bu yönüyle insan doğasının evrensel niteliklerine ulaşır. Abel'in portrelerinde hem görünen hem de görünmeyen katmanlar yer alır, bu da onun sanatını sıradan bir taklitten çıkarıp yaratıcı bir anlam inşasına dönüştürür.

Tunalı ise *Sanat Ontolojisi* başlıklı çalışmasında, sanat eserini "*varlık meydana getiren eylem*" (Tunalı 2002: 57) olarak tanımlar. Bu görüş, poiesis kavramının çağdaş yorumuna açıdır. Sanat yalnızca 'olan'ı değil, 'olabilecek' olanı meydana getirir. Bu bağlamda Abel'in yaratıcı üretimi Helena'nın fiziksel varlığını betimlemekten öte, içsel özünü somutlaştırmaktır. Joaquín'in üretimi ise dışsal başarıya ve rekabete dayandığı için varlıksal bir derinlik taşımaz. Unamuno bu karşıtlığı hem tematik hem de estetik düzlemde katmanlı biçimde işler.

Platon'un sanatla ilgili asıl çekincesi, onun taklit yoluyla izleyiciyi yanıltmasıdır. *Devlet* diyaloglarında sanatçının toplumdaki dışlanması yalnızca taklitle ilgili değildir; üstelik sanatın toplumsal düzeni bozma riskiyle de ilişkilidir. Platon, sanatçıyı kamusal alandan dışlarken onun ruh üzerindeki etkisini tehlikeli bulur. Platon'a göre sanatçı, duyguları harekete geçirerek bireyi rasyonel düşünceden uzaklaştırır; dolayısıyla ideal devletin yurttaşı için tehlike arz eder (Platon 1975: 404). Bu görüş, Joaquín'in Abel'in sanatını tehdit olarak görmesini anlamlı kılar. Abel yalnızca resim yapmaz; etrafındakileri etkiler, sevgi uyandırır, görünmeyeni görünür kılar. Joaquín'in bu duruma karşı geliştirdiği savunma mekanizması, aslında bir tür platonik sansürdür: tehlikeli olan duyguyu dışarıda bırakma arzusu.

Kant ve Hegel'in sanatın amacına yönelik yaklaşımlarını romanda görmek mümkündür. Kant, sanatın kendi dışında başka bir amaca hizmet etmeyen, kendi içinde değer taşıyan bir sanat anlayışını savunur (Kant 2006: 45-50). Bu yaklaşım romanın "*Sanatın amacı içindedir. Güzel bir şeydir ve yeter*" (Unamono 2020: 136) cümlesinde doğrudan yansır. Hegel ise sanatın güzelliğini insanın güzelliğinden üstün görerek onu aklın en yüksek ürünü olarak tanımlar (Hegel 1975: 15-20).

Joaquin'ın bilime duyduğu bağlılıkta bu yüksek akıl vurgusunu bulmak mümkündür fakat onun üretimi duygudan ve sezgiden yoksun olduğu için estetik bir değer üretmekten uzaktır.

Oscar Wilde'ın *Dorian Gray'in Portresi* adlı eserinde sanatçının sanata kendi öz yaşam öyküsünü katmaması gerektiğine dair uyarısı, Unamuno'nun da sanatçı figürü Abel üzerinden kurduğu "yaratıcının silinmesi" fikriyle kesişir. Wilde'a göre sanat, sanatçının iç dünyasından çok soyut güzelliğin alanıdır (Wilde 2013: 13). Abel'in Helena'nın portresinde kişisel duygular yerine ideal estetik ölçüleri yansıtmaması, bu anlayışla örtüşür. Joaquin'ın ise hem Helena'ya hem de mesleğine yaklaşımı bireysel hesaplaşmalarla yüklüdür. Bilimsel üretiminde estetikten ziyade işlevsellik ve intikam güdüsü ağır basar.

Roman, iki yaşam biçiminin çatışmasının ötesine geçerek sanatın anlamı, kaynağı ve amacı üzerine katmanlı bir tartışma sunar. Unamuno'nun metni, sanat felsefesine dair tarihsel yaklaşımları edebî anlatı içerisinde yeniden kurar. Böylece Abel'in sanatı tekil bir tema olmanın ötesine geçerek romanın düşünsel omurgasını oluşturur.

4. EDEBİ ANLATI, TEMSİL VE KUTSALLIK

Kutsal anlatılar, yalnızca dinî değil; kültürel ve estetik düzeyde kurucu metinler olarak da işlev görür. Bu metinlerin modern edebiyatta yeniden yazımı, temsil sorununun yanı sıra etik bir sorumluluğu da beraberinde getirir. Frank Kermode'un belirttiği gibi anlatılar yalnızca olayları aktarmakla kalmaz bununla birlikte zamanın ve anlamın yapısını kurar (Kermode 1979: 5). Dolayısıyla kutsal olanın edebî bağlamda yeniden inşası, estetik bir tercihten çok etik bir yorumlama eylemidir.

Abel Sánchez romanı, Habil ve Kabil anlatısının modern bir alegoriye dönüşümü üzerinden bu etik sorunsalı tartışmaya açar. Kutsal anlatıların modern edebiyatta yeniden işlenmesi, özellikle temsilin sınırlarını ve sorumluluğunu görünür kılar. Habil ve Kabil kıssası gibi teolojik temelli metinler, anlatsal düzeyde güçlü bir sembolik yapı taşıırken aynı zamanda inanç sistemleriyle doğrudan ilişkilidir. "Kutsal anlatının yeniden yazımı, metnin taşıdığı etik sorumluluğu da beraberinde getirir" (Kermode 1979: 7). Edebiyatın bu kıssaları dönüştürmesi yalnızca yeni bir kurgu yaratmak değil, beraberinde kutsal olanı dünyevileştirme riskini göze almak anlamına gelir. Bu doğrultuda Unamuno'nun romanında bu dünyevileştirme, karakterlerin iç dünyasında, inançla hesaplaşmalarında ve adalet arayışlarında belirginleşir. Joaquin'ın Abel'e yönelik bastırılmış öfkesi, zamanla etik sınırları aşan bir kin hâlini alır. Abel'in toplumda kabul görmesi ve sevilmesi, Joaquin için yalnızca kişisel bir başarısızlık değil, ilahi adaletin sekteye uğradığına dair bir işarettir. Abel'in öldürülmesi sahnesi, bu birikmiş öfkenin yalnızca bireysel bir patlama olmadığını; âdeta Tanrı'nın seçim hatasını telafi etme niyetiyle meşrulaştırılmış bir eyleme

dönüştüğünü düşündürür. Bu açıdan roman, kutsal bir anlatının içindeki etik düzeni sorgulayan hatta yer yer ters yüz eden bir yapı sunar.

Romanın biçimsel tercihi olan "İtiraf" yapısı da bu etik tartışmanın biçimsel karşılığı gibidir. Joaquin'in anlatımı yalnızca bir yaşam öyküsünü değil; geçmişten yeniden kurma, eylemleri anlamlandırma ve kendini meşrulaştırma girişimidir. Bu anlatı biçimi, okuyucuyu hem empatiye hem de yargıya zorlar. Anlatıcının güvenilmezliği, olaylara dair yorumları bulanıklaştırır ve ahlaki kesinliklerin sorgulanmasını sağlar. Joaquin'in sesi, yalnızca kişisel bir vicdan muhasebesi değildir; Tanrısal düzenin sessizliğine karşı da verilen bir tepkidir.

Tüm bu katmanlar, *Abel Sánchez*'i yalnızca bireysel bir dramın anlatısı olmaktan çıkararak kutsal olanın edebiyat aracılığıyla nasıl dönüştürüldüğünü gösterir. Dönüştürülen bu sürecin okur açısından nasıl bir etik sorgulama alanı açtığını gösteren güçlü bir örnek hâlini alır.

SONUÇ

Miguel de Unamuno'nun *Abel Sánchez-Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi* romanı, Habil ve Kabil kıssasının modern bir alegorik yeniden yazımı olarak okunmaya açıktır. Joaquin ve Abel karakterleri üzerinden kurulan bilim-sanat, akıl-sezgi ve yeraltı-yerüstü ikilikleri, bireysel çatışmanın ötesinde insanlık tarihine içkin etik ve estetik sorunsalları da yansıtır. Joaquin'in kıskançlıktan beslenen bilimsel rekabeti ile Abel'in içten gelen sanatsal yaratımı arasındaki karşıtlık, Habil ve Kabil anlatısının çağdaş bir düzlemde yeniden kurulmasını sağlar.

Romanda sanat ve bilim, mesleki tercihlerden ziyade, karakterlerin dünyaya bakışlarını belirleyen varoluş biçimleri olarak ele alınır. Bu çerçevede Platon'un mimesis ve poiesis ayrımı, Kant ve Hegel'in sanatın amacı üzerine görüşleri ve Oscar Wilde'in sanatçının konumu üzerine düşünceleri metinle birlikte düşünülerek Abel'in temsil ettiği yaratıcı özgürlük ile Joaquin'in temsil ettiği işlevsel akılcılık karşı karşıya getirilmiştir.

Unamuno'nun Habil ve Kabil anlatısını roman düzeyinde yeniden inşa etme biçimi, yalnızca geçmişe değil, günümüz edebiyatına da etki eden bir yapı sunar. José Saramago'nun *Kabil* romanında olduğu gibi klasik anlatılar modern edebiyatta teolojik olduğu kadar varoluşsal ve estetik açıdan da tartışmaya açıktır. *Abel Sánchez* romanı da bu geleneğe dâhil olarak kutsal metin ile bireysel dramı buluşturur. Bu bağlamda roman, kıssanın yeni okuma biçimlerine açık yapısını çağdaş edebiyat içerisinde yeniden üretir.

Unamuno, bireylerin içsel çatışmalarının yanı sıra insanın yaratıcı güce duyduğu özlemi, ölümsüzlük arzusunu ve Tanrısallıkla kurduğu gerilimli ilişkiyi anlatı

düzeyinde sorgular. *Abel Sánchez* romanında Habil ve Kabil anlatısının yeniden yazımı, bu çatışmanın hem ahlaki hem de estetik düzlemde tartışılmasına olanak tanır. Bu çalışma, söz konusu alegorik ve felsefi katmanları inceleyerek kutsal bir kıssanın modern anlatı içinde nasıl dönüştürüldüğünü ve edebî temsil aracılığıyla nasıl yeniden kurulduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- ARİSTOTELES. (1963). *Poetika* (çev. İsmail Tunalı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- FREUD, S. (2011). *Uygurluğun Huzursuzluğu* (çev. Haluk Barışcan). İstanbul: Metis Yayınları.
- FRYE, N. (1957). *Anatomy of Criticism: Four Essays*. Princeton University Press.
- GİRARD, R. (2020). *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat* (çev. Arzu Etensel İldem). İstanbul: Metis Yayınları.
- HARMAN, Ö. F. (1996). "Hâbil ve Kâbil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Cilt 14. İstanbul: TDV Yayınları. s. 376-378.
- HEGEL, G. W. F. (1975). *Estetik Güzel Sanat Üzerine Dersler* (çev. Taylan Altuğ & Hakkı Hünler). İstanbul: Payel Yayınları, s. 15-20.
- KANT, I. (2006). *Yargı Yetisinin Eleştirisi* (çev. Aziz Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi.
- KERMODE, F. (1979). *The Genesis of Secrecy: On the Interpretation of Narrative*. Cambridge: Harvard University Press.
- PLATON (1975). *Devlet* (çev. Sabahattin Eyüboğlu & Mehmet Ali Cimcoz). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- PLATON (1961). *Şölen* (çev. Azra Erhat & Sabahattin Eyüboğlu). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TUNALI, İ. (1996). *Grek Estetiği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TUNALI, İ. (2002). *Sanat Ontolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- UNAMUNO, M. D. (2020). *Abel Sánchez-Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi* (çev. Yıldız Ersoy Canpolat). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- WİLDE, O. (2013). *Dorian Gray'in Portresi* (çev. Nihal Yeğınobalı). İstanbul: Can Yayınları.

SORUMLU YAZAR
CORRESPONDING AUTHOR

DOKTORA ÖĞRENCİSİ SEMRA ÖZEN
semraozen34@gmail.com

ETİK KURUL İZİNİ
ETHICS COMMITTEE APPROVAL

ÇALIŞMADA HERHANGİ BİR ETİK KURUL
İZNİNE GEREK YOKTUR.
THERE IS NO NEED FOR ANY ETHICAL
COMMITTEE APPROVAL FOR THE STUDY.

DESTEKLEYEN KURUM/KURULUŞLAR
SUPPORTING-SPONSOR INSTITUTIONS OR
ORGANIZATIONS

HERHANGİ BİR KURUM/KURULUŞTAN DESTEK
ALINMAMIŞTIR.
NO SUPPORT WAS RECEIVED FROM ANY
INSTITUTION/ORGANIZATION.

KATKI ORANI

TEK YAZAR % 100

<i>AUTHOR CONTRIBUTION PERCENTAGE</i>	<i>SOLE AUTHOR</i>
ÇIKAR ÇATIŞMASI <i>CONFLICT OF INTEREST</i>	HERHANGİ BİR ÇIKAR ÇATIŞMASI BULUNMAMAKTADIR. <i>THERE IS NO CONFLICT OF INTEREST.</i>
DEĞERLENDİRME <i>ASSESSMENT</i>	İKİ DIŞ HAKEM / ÇİFT TARAFLI KÖRLEME <i>TWO EXTERNAL REFEREES / DOUBLE BLIND</i>
BENZERLİK TARAMASI <i>SIMILARITY SCREENING</i>	DERGİPARK, İNTİHAL.NET ÜZERİNDEN YAPILMIŞTIR. <i>THE SCREENING WAS DONE THROUGH DERGİPARK, İNTİHAL.NET.</i>
TELİF HAKKI VE LİSANS <i>COPYRIGHT AND LICENSE</i>	YAZARLAR DERGİDE YAYINLANAN ÇALIŞMALARININ TELİF HAKKINA SAHİPTİRLER VE ÇALIŞMALARI CC BY-NC 4.0 LİSANSI ALTINDA YAYIMLANMAKTADIR. <i>THE AUTHORS OWN THE COPYRIGHT OF THEIR WORK PUBLISHED IN THE JOURNAL AND THEIR WORK IS PUBLISHED UNDER THE CC BY-NC 4.0 LICENSE.</i>
YAPAY ZEKÂ KULLANIMI <i>USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE</i>	ÇALIŞMADA YAPAY ZEKÂ KULLANILMAMIŞTIR. <i>ARTIFICIAL INTELLIGENCE WAS NOT USED IN THE STUDY.</i>